

รายงานสถานการณ์ติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย

สำนักระบาดวิทยา

พ.ศ.2556

คำนำ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ กองทุนโลกเพื่อต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรค และมาลาเรีย ได้สนับสนุนโครงการป้องกันการติดเชื้อ เอชไอวี แบบผสมผสานสำหรับประชากรที่มีภาวะเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อฯ โดยการส่งเสริมบริการเชิงรุกและการสร้างเครือข่ายบริการที่ บูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อขยายขอบเขตการจัดกิจกรรมการป้องกัน เอชไอวี ในกลุ่มพนักงานบริการหญิง (Female Sex Worker: FSW) กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย (Men who have Sex with Men: MSM) กลุ่มผู้ฉีดยาเสพติดด้วยวิธีฉีด (Injecting Drug User: IDU) และกลุ่มแรงงานข้ามชาติ (Migrant Worker: MW) และสำนักกระบาดวิทยา ได้พัฒนาระบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ร่วมกับการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานข้ามชาติขึ้น เป็นครั้งแรก เพื่อให้เข้าใจ สถานการณ์ปัญหาเอชไอวีและเอดส์ ในประชากรกลุ่มนี้ โดย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของ การติดเชื้อ เอชไอวี และประเมินผลการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวและในปี พ.ศ.๒๕๕๓ จึงได้เริ่มเฝ้าระวังฯ เป็นครั้งแรก และการเฝ้า ระวังฯ ในรอบที่ ๒ ในปี พ.ศ.๒๕๕๕

ในรายงานฉบับนี้ ได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ทั้ง 2 รอบ แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ในบาง ประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสถานการณ์ปัญหาในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะได้นำเสนอในการ เฝ้าระวังใน รอบต่อไป สำนักกระบาดวิทยา ขอขอบพระคุณทุกท่านและทุกหน่วยงานที่ได้สนับสนุนการพัฒนาระบบเฝ้าระวังนี้ด้วยดีมาตลอด และยินดีรับฟังทุกข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ระบบเฝ้าระวังต่อไปให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

สุรศักดิ์ ธีในศวรรยากร

วัชรพล สีนอ

ศรินยา พงศ์พันธุ์

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้นประกอบกับประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทั้งนี้เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรของคนไทยที่ลดลงทำให้กำลังแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานน้อยลงตามไปด้วยเกิดภาวะการว่างงานของประชากรเพิ่มขึ้น แรงงานจากภาคเกษตรต่างอพยพเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการส่งผลให้แรงงานในภาคการเกษตรท้องถิ่นซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่เกิดการขาดแคลนจึงมีการแก้ปัญหาโดยการใช้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามาทดแทนเนื่องจากยังมีงานบางประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำเพราะเห็นว่าเป็นงานที่หนักสกปรกและรายได้น้อยเช่นงานกรรมกรในเรือประมงงานก่อสร้างงานรีดยางพารา ฯลฯ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการผลักดันแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ให้เข้าสู่ระบบปกติ (regularization) โดยทำข้อตกลงร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน (Memorandum of Understanding - MOU) ทั้ง ๓ ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (หรือที่เดิมเรียกว่าพม่า) เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานทั้ง ๓ ประเทศเข้าเมืองโดยกระบวนการที่เป็นทางการระหว่าง ทั้ง ๒ ประเทศ คือ การมีหนังสือเดินทาง และใบอนุญาตทำงาน ตามเกณฑ์ของรัฐบาลทั้ง ๒ ฝ่าย ในขณะที่เดียวกันเปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก่อนแล้ว เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ โดยรัฐบาลต้นทางเป็นฝ่ายตรวจสอบ และออกหนังสือเดินทาง ขณะที่รัฐบาลไทยยินยอมออกเอกสารการทำงานในประเทศ เมื่อเข้าเกณฑ์การจ้างงานแรงงานข้ามชาติ จึงเป็นประโยชน์ต่อการทดแทนการขาดแคลนแรงงานในประเทศ ปัจจุบันจำนวนประชากรข้ามชาติที่เข้าเมืองในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดสามารถบอกจำนวนที่แน่นอนได้ว่ามีจำนวนเท่าใด แต่จากการประมาณการของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประมาณว่า มีประชากรข้ามชาติทั้งที่มีเอกสารรับรองและไม่มีเอกสารรับรอง (Documented and Undocumented labour) ในภาพรวมประมาณ ๒.๕ ล้านคนเศษ (ข้อมูลจากเอกสารสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเมื่อสิงหาคม, ๒๕๕๒) จากที่ได้กล่าวข้างต้น แรงงานข้ามชาติ จึงเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในสังคมไทย ที่นับวันจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพต่างๆ เช่น โรคเท้าช้าง ไข้มาเลเรียและโรคเอดส์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย และจะส่งผลกระทบต่อการจัดการระบบบริการสาธารณสุข

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนโลก (Global Fund) ในโครงการป้องกันการติดเชื้อ เอชไอวี โดยส่งเสริมการบูรณาการและสร้างเครือข่ายการเข้าถึงบริการของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงยาก (Comprehensive HIV-Prevention Among Most at risk population by Promoting Integrated Outreach and Networking: CHAMPION) (โครงการต้านเอดส์ รอบที่ ๘) เพื่อช่วยเสริมการดำเนินงาน ในงบประมาณปกติ สำนักกระบวนวิชาได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเฝ้าระวังเพื่อประเมินผลโครงการดังกล่าว ด้วยระบบเฝ้าระวังการติดเชื้อ เอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อ เอชไอวี ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ให้สามารถครอบคลุมผู้ใช้แรงงานต่างชาติที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งการเฝ้าระวังดังกล่าว เป็นรูปแบบของการบูรณาการการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ร่วมกับพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อ เอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (IBBS) โดยวิธีการตรวจเลือดหาการติดเชื้อ เอชไอวี การเก็บปัสสาวะเพื่อตรวจหาการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ซึ่งผลจากการเฝ้าระวังจะอธิบายได้ดีกว่าการดำเนินการเฝ้าระวังความชุกการติดเชื้อเอชไอวีและ การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่เพียงวิธีเดียว

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาข้อมูลความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และข้อมูลปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ในระดับประเทศ และระดับจังหวัด เพื่อเป็นประโยชน์ในการออกแบบโครงการป้องกัน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาเอดส์

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อติดตามความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีและการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในแรงงานข้ามชาติ
2. เพื่อติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในประชากรกลุ่มแรงงานข้ามชาติ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ประชากรที่เฝ้าระวัง

แรงงานข้ามชาติ อายุระหว่าง 15 – 49 ปี สัญชาติลาว กัมพูชา และพม่า ที่ประกอบอาชีพในประเทศไทย เกณฑ์การคัดเลือกผู้จะเข้าร่วมในการเฝ้าระวัง (Subject selection) มีดังนี้

1. ผู้จะเข้าร่วมในการเฝ้าระวังจะถูกตรวจสอบว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนหรือไม่ ดังนี้
 - 1.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่าง (Inclusion criteria)
 - 1.1.1 กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ทั้งที่จดทะเบียน และไม่ได้จดทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาตทำงานภายในประเทศ รวมทั้ง มีหรือไม่มีเอกสารรับรองใดๆ จากทางราชการ
 - 1.1.2 กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่มาจาก 3 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา
 - 1.1.3 พักอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 6 เดือน
 - 1.1.4 ประกอบอาชีพ 5 อาชีพ ได้แก่ ประมง ประมงที่ต่อเนื่อง กรรมกรก่อสร้าง เกษตรกรรม และพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 - 1.1.5 ยินยอมให้เก็บข้อมูล
 - 1.2 เกณฑ์ในการคัดออก (Exclusion criteria)
 - 1.2.1 แรงงานข้ามชาติที่ประกอบอาชีพแบบเข้าไปเย็นกลับโดยไม่พักอาศัยในประเทศไทย
 - 1.2.2 กลุ่มคนไทยที่ไร้สัญชาติ คนไทยไร้สิทธิ กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าต่างๆในประเทศไทย
 - 1.2.3 ไม่ยินยอมให้ข้อมูล
 - 1.2.4 มีความบกพร่องทางการได้ยิน

พื้นที่เฝ้าระวัง

พื้นที่ที่ดำเนินการเฝ้าระวัง ได้แก่ พื้นที่ 10 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ตาก นครพนม อุบลราชธานี สมุทรปราการ กาญจนบุรี ชลบุรี ตราด ตรัง และจังหวัดสงขลา

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่างในระดับประเทศ ใช้ตัวอย่างจำนวน 2,400-2,800 คนโดยเก็บตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย 10 จังหวัด จำนวนตัวอย่างสำหรับการเฝ้าระวังที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการติดตามข้อมูลในระดับจังหวัดนั้น สามารถคำนวณได้จากสูตร

$$n_p = \frac{N Z^2 P(1 - P)}{}$$

$$Ne^2 + Z^2 P (1 - P)$$

n = จำนวนตัวอย่าง

Z α = ค่ามาตรฐานจากตาราง Z ที่ระดับ Type I Error ที่ α เมื่อ $\alpha = 0.05$ ค่า Z จะเท่ากับ 1.96

P = สัดส่วนที่คาดว่าจะพบในประชากร ในที่นี้หมายถึงความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีของแรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่

N = จำนวนแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี ณ เดือนเมษายน 2555 และการคาดประมาณจำนวนแรงงานข้ามชาติในแต่ละจังหวัด

e = ช่วงกว้างของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (โดยมีหน่วยการวัดเดียวกับค่า P)

วิธีการเลือกตัวอย่าง

ในการเฝ้าระวังการติดเชื้อ เอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อ เอชไอวี (Integrated Biological and Behavioral Surveillance System: IBBS) ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ สำนักระบาดวิทยาแนะนำให้จังหวัดเลือกตัวอย่างโดยอาศัยวิธีการเลือกตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) จังหวัดไม่ควรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ในขั้นตอนแรก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จัดทำบัญชีรายชื่อสถานประกอบกิจการ ที่มีกลุ่มแรงงานข้ามชาติ โดยประสานงานกับสำนักงานจัดหางานจังหวัด สำหรับสถานประกอบกิจการ และประสานงานกับองค์กรเอกชนในพื้นที่ สำหรับพื้นที่ชุมชนอาศัยของแรงงานข้ามชาติ จากนั้นจัดส่งรายชื่อ สถานประกอบกิจการ ที่มีแรงงานข้ามชาติให้สำนักระบาดวิทยา เพื่อสุ่มเลือกสถานประกอบกิจการดำเนินการเฝ้าระวังฯ ทั้งนี้เพื่อลดอคติในการเลือกตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี จำแนกตามสัญชาติของกลุ่มประชากรที่เฝ้าระวัง ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน 15 ข้อ
ส่วนที่ 2 พฤติกรรมทางเพศและการใช้ถุงยางอนามัย	จำนวน 22 ข้อ
ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการใช้สารเสพติด สารมึนเมาและแอลกอฮอล์	จำนวน 6 ข้อ
ส่วนที่ 4 การป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการเข้าถึงบริการตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	จำนวน 22 ข้อ
ส่วนที่ 5 ความครอบคลุมของบริการด้านเอช ไอวี / เอดส์	จำนวน 4 ข้อ
ส่วนที่ 6 ความรู้และการประเมินความเสี่ยงของตนเองเกี่ยวกับโรคเอดส์	จำนวน 6 ข้อ

2. แบบเก็บรวบรวมข้อมูลทางห้องปฏิบัติการ ตรวจหา Chlamydia trachomatis และ Neisseria Gonorrhoeae โดยวิธี PCR

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เจ้าหน้าที่ที่ภาคสนามในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐ และเอกชนทุกคน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาล ผู้ให้การปรึกษา พนักงานสาธารณสุขต่างด้าว(พสต.) อาสาสมัคร

สาธารณสุขต่างด้าว(อสต.) ทำหน้าที่ล่ามในการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม จากนั้นเก็บตัวอย่างเลือดและปัสสาวะจากกลุ่มตัวอย่างทุกราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้จะถูกนำมาตรวจสอบความเรียบร้อย และทำการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในระดับจังหวัดและส่งต่อมายังสำนักโรคระบาดวิทยาเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับประเทศต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวชี้วัด โดยอาศัยวิธีการทางสถิติที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล

ผลการเฝ้าระวัง

ข้อมูลทั่วไป

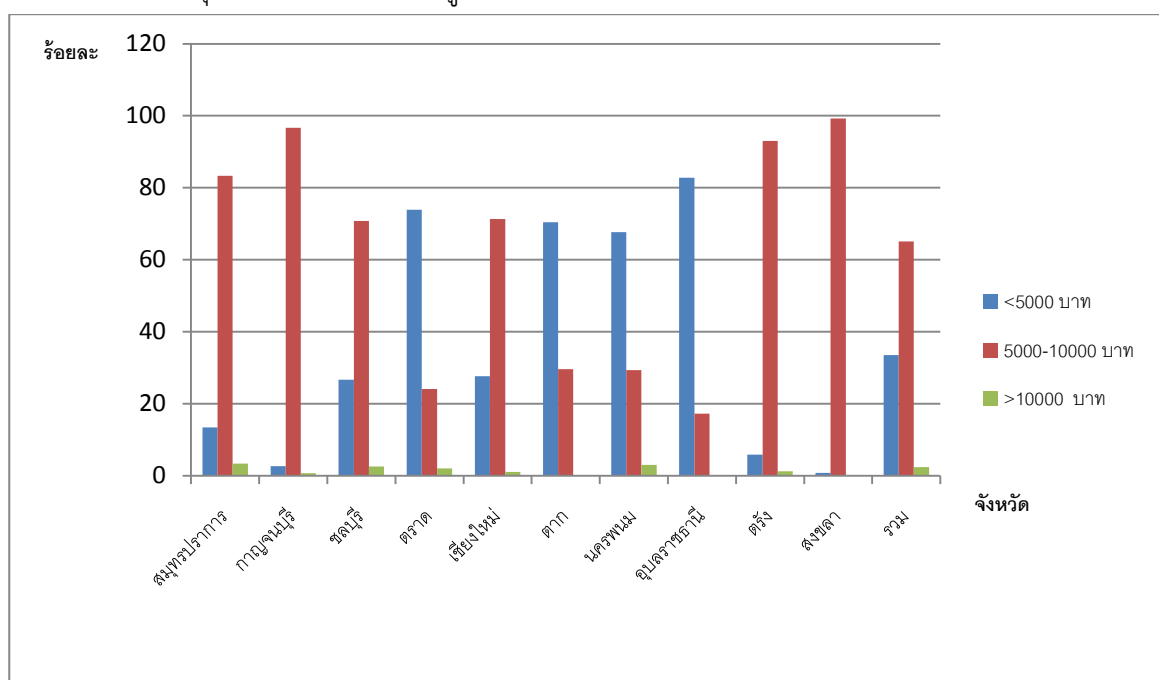
ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างในการเฝ้าระวัง เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.9 อายุระหว่าง 20-24 ปี ร้อยละ 21.8 รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 25-29 ปี ร้อยละ 19.78 จำนวนมากกว่า ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ร้อยละ 55.9 และประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม มากที่สุด ร้อยละ 54.3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะทางประชากรและสังคม ของแรงงานข้ามชาติ ประเทศไทย พ.ศ. 2555 (N=2,517)

ลักษณะทางประชากรและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	1,187	52.9
ชาย	1,330	47.1
กลุ่มอายุ (ปี)		
15 - 19	285	11.34
20 - 24	553	21.85
25 - 29	497	19.78
30 - 34	435	17.31
35 - 39	309	12.30
40 - 44	214	8.52
45 - 49	224	8.91
รวม	2,517	100

ลักษณะทางประชากรและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ตารางที่ 1 (ต่อ) ลักษณะทางประชากรและสังคม ของแรงงานข้ามชาติ ประเทศ		
ไทยพ.ศ. 2555		
สัญชาติ		
พม่า	1,405	55.9
ลาว	741	29.4
กัมพูชา	371	14.7
อาชีพ		
ประมง	130	5.17
ต่อเนื่องประมง	369	14.67
เกษตรกรรม	288	11.45
ก่อสร้าง	292	11.61
ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม	1,366	54.31
อื่นๆ	70	2.78

ส่วนใหญ่รายได้ของแรงงานข้ามชาติ อยู่ในระดับ 5000-10000 บาท ต่อเดือน มากกว่าร้อยละ 80 ในจังหวัดสงขลา กาญจนบุรี ตรัง และสมุทรปราการ และจังหวัดที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5000 บาทต่อเดือน ได้แก่ จังหวัดตราด ตาก อุบลราชธานี ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ระดับรายได้ของแรงงานข้ามชาติ จำแนกรายจังหวัดที่เฝ้าระวัง

การติดเชื้อเอชไอวี

เมื่อเปรียบเทียบความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี ที่ดำเนินการเฝ้าระวังฯ ใน ปี 2553 และ 2555 พบว่า หลายจังหวัดมีแนวโน้มการติดเชื้อเอชไอวีลดลง มีบางจังหวัด เช่น นครพนม ชลบุรี ที่แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จาก ปี 2553 โดยจังหวัดที่ยังคงมีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี สูง อยู่ได้แก่ จังหวัด ตราด คือ ร้อยละ 2.2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี ที่ดำเนินการเฝ้าระวังฯ ใน ปี พ.ศ.2553 และ 2555

จังหวัดที่เฝ้าระวัง	2553			2555		
	ติดเชื้อ	จำนวนตรวจ	ร้อยละ	ติดเชื้อ	จำนวนตรวจ	ร้อยละ
สมุทรปราการ	5	300	1.67	4	296	1.35
ชลบุรี	2	300	0.67	3	248	1.21
ตราด	15	300	5.0	6	268	2.24
อุบล	1	300	0.33	0	157	0
นครพนม	2	301	0.66	3	198	1.52
เชียงใหม่	5	300	1.67	4	296	1.35
ตาก	1	300	0.33	1	249	0.40
กาญจนบุรี	4	300	1.33	3	297	1.01
สงขลา	2	300	0.67	0	250	0
ตรัง	3	300	1.0	0	258	0
ค่ามัธยฐาน			0.84			1.11

เมื่อจำแนกการติดเชื้อเอชไอวี ตามสัญชาติของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แรงงานสัญชาติพม่า ยังคงมีการติดเชื้อที่ใกล้เคียงกับการเฝ้าระวังในรอบที่ผ่านมา คือร้อยละ 1.0 ส่วนแรงงานสัญชาติ ลาว มีแนวโน้มการติดเชื้อเอชไอวี สูงขึ้น เล็กน้อย และแรงงานสัญชาติกัมพูชา มีความชุกการติดเชื้อ ลดลง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของแรงงานข้ามชาติ ที่ติดเชื้อเอชไอวี จำแนกตามสัญชาติ ปี 2553 และ 2555

สัญชาติ	2553		2555	
	พบบวก/ จำนวนตรวจ	ร้อยละ การติดเชื้อ	พบบวก/ จำนวนตรวจ	ร้อยละ การติดเชื้อ
พม่า	22/1809	1.22	14/1405	1.0
กัมพูชา	15/592	2.53	7/741	0.94
ลาว	3/600	0.50	3/371	0.81

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอาชีพ แนวโน้มการติดเชื้อในกลุ่มอาชีพต่อเนื่องจากการประมง คงที่ และกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนกลุ่มอาชีพอื่นๆ มีแนวโน้มลดลง (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของแรงงานข้ามชาติ ที่ติดเชื้อเอชไอวี จำแนกตามอาชีพ ปี พ.ศ.2555

อาชีพ	2553		2555	
	พบบวก/ จำนวนตรวจ	ร้อยละ	พบบวก/ จำนวนตรวจ	ร้อยละ
ประมง	4/204	1.96	0/130	0
ประมงต่อเนื่อง	15/598	2.51	9/369	2.44
เกษตรกรรม	3/408	0.74	3/288	1.04
ก่อสร้าง	4/558	0.72	2/292	0.68
ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม	13/1196	1.09	10/1,436	0.70
อื่น ๆ ระบุ.....	1/37	2.7	-	

พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด

การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด พบว่ากลุ่มอายุที่มีการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ ระหว่าง 15-19 ปี และกลุ่มอายุระหว่าง 20-24 ปี มีการใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 17 ทั้ง 2 กลุ่มอายุ ส่วนกลุ่มอายุที่มีการใช้ถุงยางอนามัย น้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 40-44 ปี มีการใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 4.4 โดยมีการใช้ถุงยางอนามัยกับพนักงานบริการสูงสุด ร้อยละ 79.1 ในปี 2553 และ ร้อยละ 75.6 ในปี พ.ศ. 2555 และใช้ถุงยางอนามัยกับแฟน หรือคูรัก น้อยที่สุด ร้อยละ 8.5

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของแรงงานข้ามชาติ ในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด และมีการใช้ถุงยางอนามัย จำแนกตามคูนอน ปี พ.ศ. 2553 และ 2555

การใช้ถุงยางอนามัย ในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด	2553	2555
	ร้อยละ	ร้อยละ
สามี/ภรรยา	6.8	-
พนักงานบริการ	79.1	75.6
แฟน คนรัก	37.5	8.5
ชาย/หญิงอื่นที่ไม่ใช่แฟน	50	50.0
คูนอนอื่น ๆ	12.5	-

หมายเหตุ ในปี 2555 ไม่ได้จำแนกคูนอนที่เป็นสามีและภรรยา

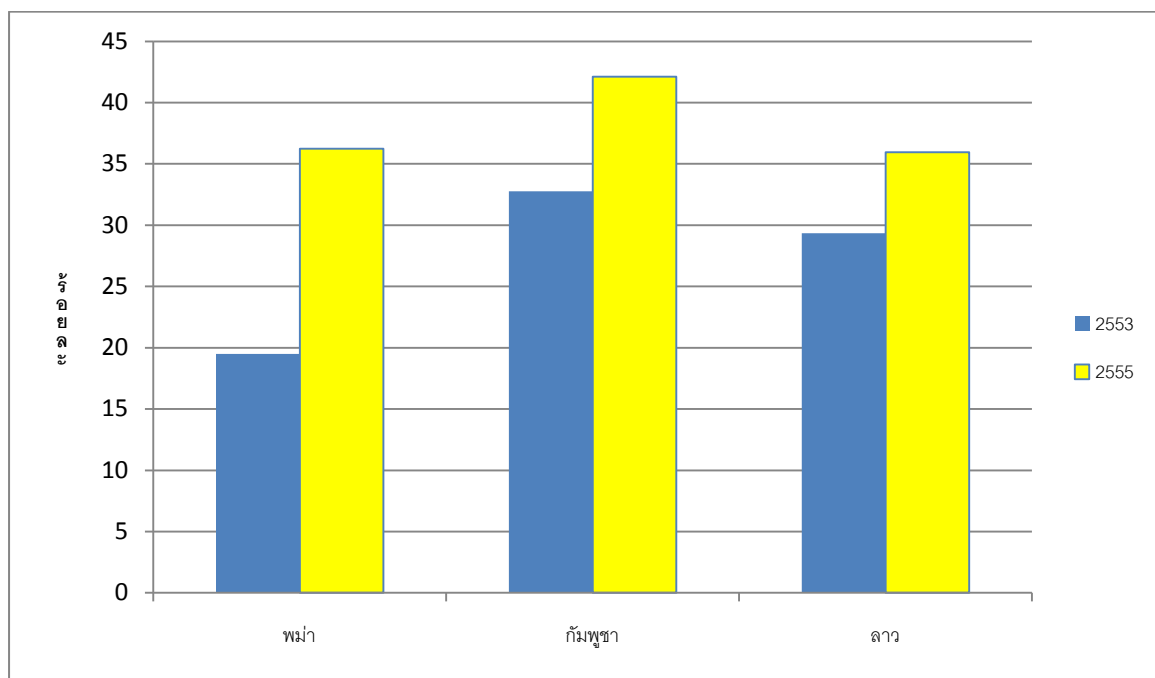
ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

จากการตอบคำถามความรู้เรื่องโรคเอดส์ ของแรงงานข้ามชาติ เปรียบเทียบการเฝ้าระวัง ฯ ในปี 2553 และ ปี 2555 พบว่า บางข้อคำถาม ตอบคำถามได้ถูกต้องลดน้อยลง เช่น การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งสามารถป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้ หรือ การกินอาหารร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถติดเชื้อเอดส์ได้ บางข้อไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น คนที่เรามองเห็นว่ามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี อาจจะเป็นคนที่มีเชื้อเอดส์ได้ แต่ในภาพรวมเมื่อตอบคำถามถูกต้องทั้ง 5 ข้อ แรงงานข้ามชาติตอบคำถามถูกทุกข้อ ได้มากขึ้น คือ จากร้อยละ 35 ในปี 2553 เป็น ร้อยละ 39.5 ในปี 2555 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ร้อยละของแรงงานข้ามชาติที่ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ได้ถูกต้องพ.ศ.2553 และ2555

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	2553	2555
	ร้อยละ	ร้อยละ
-การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งสามารถ ป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้	95.0	86.4
-การมีคู่นอนเพียงคนเดียวที่ไม่มีเชื้อเอดส์เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถ ป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้	82.5	83.2
-ยุงสามารถเป็นพาหะนำเชื้อเอดส์มาสู่คนได้	57.5	69.1
-การกินอาหารร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถติดเชื้อเอดส์ได้	87.5	83.4
-คนที่เรามองเห็นว่ามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี อาจจะเป็นคนที่มีเชื้อเอดส์ได้	72.5	72.5
ตอบถูกทั้ง 5 ข้อ	35.0	39.5

เมื่อจำแนกตามสัญชาติที่ สามารถตอบคำถามความรู้ได้อย่างถูกต้อง พบว่า ทุกสัญชาติมีแนวโน้มการตอบข้อคำถามได้สูงขึ้นจาก ปี พ.ศ.2553 โดยสัญชาติกัมพูชามีสัดส่วนสูงกว่า สัญชาติพม่าและลาว ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของแรงงานข้ามชาติที่ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ได้ถูกต้องจำแนกตามสัญชาติ

วิจารณ์

จากการเฝ้าระวังพฤติกรรมและการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์แบบบูรณาการ ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ 5 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ ประมง ประมงที่ต่อเนื่อง กรรมกรก่อสร้าง เกษตรกรรม และพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการมารวม 2 ครั้ง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2553 และ 2555 เพื่อติดตาม

ข้อมูลความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และข้อมูลปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในระดับประเทศและระดับจังหวัด ผลการเฝ้าระวัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ระหว่าง 5000-10000 บาท ต่อเดือน มากกว่าร้อยละ 80 ประกอบอาชีพในจังหวัดสงขลา กาญจนบุรี ตรัง และสมุทรปราการ ส่วนจังหวัดที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5000 บาทต่อเดือน ได้แก่ จังหวัดตราด ตาก อุบลราชธานี

การติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ มีแนวโน้มสูงขึ้น ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวพม่าและผู้ประกอบการอาชีพต่อเนื่องจากการประมงโดยจังหวัดที่พบการติดเชื้อเอชไอวีสูงสุด ได้แก่ จังหวัดตราด ส่วนพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด พบว่า แรงงานข้ามชาติ มีการใช้ถุงยางอนามัยกับแฟน หรือคูรัก น้อยที่สุด และใช้ถุงยางอนามัยกับชายอื่น น หรือหญิงอื่น ร้อยละ 50 เมื่อพิจารณาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทั้ง 3 สัญชาติ แต่ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยแรงงานข้ามชาติชาวพม่า มีระดับความรู้สูงกว่า สัญชาติ อื่น

จากสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวี ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ยังขาดการเข้าถึงบริการด้านการป้องกัน ทั้งในเรื่องทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย การได้รับความรู้เรื่องโรคเอดส์ เป็นต้น แต่ คาดว่า สถานการณ์ในอนาคต จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น เนื่องจาก มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2556 ได้อนุมัติให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักในการให้การดูแลทางการแพทย์และสาธารณสุขแก่คนต่างด้าวที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม และผู้ติดตามทั้งหมด และกำหนดนโยบายในการจำหน่ายบัตรประกันสุขภาพแก่คนต่างด้าว ตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม 2556 ที่ผ่านมา แต่พบว่า ระบบการเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพดังกล่าว ยังมีอุปสรรค ต่อตัวแรงงานข้ามชาติ เช่น มีคนป่วยเท่านั้นมาซื้อบัตรประกันสุขภาพหรือกลุ่มชาวต่างชาตินอกเหนือจาก 3 สัญชาติ หรือประชากรตามแนวชายแดน แจ้งความประสงค์มาซื้อบัตรประกันสุขภาพเป็นจำนวนมาก และผู้ปฏิบัติในระดับโรงพยาบาล ยังไม่เข้าใจในรายละเอียดของนโยบาย เนื่องจากมีเพียงหนังสือสั่งการที่ขาดความชัดเจนในวิธีปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มแรงงานข้ามชาติมีบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละจังหวัด เนื่องจากแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ขาดเอกสารรับรองการเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ เป็นอย่างดี
2. ในอนาคตเมื่อการสนับสนุนจากกองทุนโลกในการดำเนินงานเฝ้าระวังฯ สิ้นสุดลง กระทรวงสาธารณสุข ต้องแสวงหาวิธีการเฝ้าระวังฯ ที่เหมาะสมกับทรัพยากร ซึ่งอาจต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอ
3. การให้บริการป้องกันเอชไอวี และดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี สำหรับประชากรเคลื่อนย้าย ในปัจจุบัน ควรจะต้องพัฒนาระบบสุขภาพทั้งระบบ รวมถึงผู้ติดตาม เช่น การปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ ให้เหมาะสมกับสิทธิประโยชน์ และรายได้ของแรงงานข้ามชาติ และการจัดบริการสุขภาพที่เข้าถึงง่ายและเป็นมิตร การให้บริการถุงยางอนามัย การตรวจรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตรวจหาเชื้อเอชไอวี โดยไม่คิดมูลค่า ำ หรือคิดในราคาที่ถูก โดยภาครัฐควรพิจารณาจัดงบประมาณด้านสุขภาพแก่ประชากรเคลื่อนย้าย โดย คำนวณจากภาษีรายได้ที่ภาครัฐได้รับจากการเกิดผลผลิตของอุตสาหกรรมและการค้าที่มีการใช้ประชากรเคลื่อนย้ายในสัดส่วนที่สูง เพราะประชากรเคลื่อนย้ายเหล่านี้ช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทย

4. การพัฒนาศูนย์บริการแรงงานข้ามชาติ (Drop-in Center) เพื่อประสานและเข้าถึงบริการในด้านต่างๆในการมีถุงยาง สี่อ กิฬา กิจกรรมวัฒนธรรม เป็นทางเลือกในการลดโอกาสเสี่ยง
5. การปรับทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติ ของบุคลากรสาธารณสุขในบางพื้นที่ ยังมีความจำเป็นเพื่อสร้างการยอมรับการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติ
6. การปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการส่งเสริมสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่มีความเปราะบางสูง ได้แก่เยาวชน หญิงตั้งครรภ์ ชาวประมง หญิงบริ การข้ามชาติ และชายนักเที่ยว ในพื้นที่ที่มีความชุกของการติดเชื้อสูง
